

Water: beleving, beheer, beeldvorming in de lange negentiende eeuw

Jaarcongres Werkgroep De Moderne Tijd

Vrijdag 22 maart 2024, Amsterdam

Locatie: Doelenzaal Universiteitsbibliotheek (Singel 425)

De omgang met water is tegenwoordig een van de centrale maatschappelijke opgaven, of het nu gaat om zeespiegelstijging, grondwaterdaling of drinkwatertekorten. Een overschot of tekort zorgt voor problemen. Denk bijvoorbeeld aan de recente watersnood in het Limburgse en Waalse rivierengebied of aan de verdroging in de Amsterdamse waterleidingduinen. Maar water is ook een belangrijke bron van inspiratie voor hedendaagse kunstenaars over de hele wereld.

Ook in de negentiende eeuw speelde water een cruciale rol in de snel veranderende samenleving. Koning Willem I besloot tot de Nieuwe Hollandse Waterlinie en zorgde als ‘Kanalenkoning’ voor grootschalige investeringen in de landelijke waterinfrastructuur. Tegelijkertijd was Jacob van Lennep overtuigd van het belang van schoon drinkwater voor consumptie en hygiëne van de moderne mens bij zijn inzet voor de Amsterdamse waterleiding. Ondertussen was zoet- of zoutwater ook een bron van wetenschappelijk onderzoek. Schepen voeren uit voor onderzoek op zee en langs de Noordzeekust van Nederland en België verschenen (verplaatsbare) onderzoekspaviljoens. De visserij professionaliseerde op zee en de grote rivieren, maar kampte in toenemende mate met internationale concurrentie en de effecten van overbevissing. Ten slotte trokken toeristen en kunstenaars op grote schaal naar de zonnige badcultuur aan de kust. Op regenachtige dagen droomden velen weg bij de onderwaterwereld in het aquarium, thuis of in Artis.

Water is een grillig en fascinerend fenomeen in de lange negentiende eeuw. De strijd tegen het water werd onderdeel van de Nederlandse nationale identiteit en beeldvorming. Het water bepaalde de vormgeving van het landschap of bleek een essentiële voorziening voor de stedelijke ontwikkeling. Hendrik Willem Mesdag hield van de woeste branding aan de kust, Jan Voerman van het dromerige rivierenlandschap, Gerrit Willem Dijsselhof van het schilderachtige aquarium, Joseph Coosemans van de contrasten tussen heide en moeras. Het congres van de Werkgroep de Moderne Tijd is in 2024 gewijd aan water: aan de beleving, het beheer en de beeldvorming in de periode 1780-1940. Wat waren de wateropgaven in deze lange negentiende eeuw? Hoe bepaalde het water de economie, de handel en het toerisme? Op welke manier was het een bron van inspiratie voor ingenieurs, wetenschappers of kunstenaars? Kortom, welke rol speelde het water in de cultuur en identiteit van de snel veranderende samenleving van de lage landen tijdens de lange negentiende eeuw? Aan de hand van deze vragen beoogt het congres stil te staan bij de veelzijdige culturele betekenis van water en de maatschappelijke, wetenschappelijke en artistieke vragen in de Lage landen.

Aanmelden kan tot woensdag 13 maart 2024 bij Marjet Brolsma (M.Brolsma@uva.nl). Kosten: €25,- inclusief lunch, ter plekke contant te voldoen. Voor studenten en promovendi is er een gereduceerd tarief van €15,-.

Programma jaarcongres De Moderne Tijd 2024:

"Water: beleving, beheer, beeldvorming in de lange negentiende eeuw"

09:30-10:00	Inloop
10:00-10:15	Welkom en inleiding door Lotte Jensen
10:15-11:00	Openingslezing Wim Klinkert (UvA en Nederlandse Defensie Academie): "Een nationaal verdedigingsmiddel". Militaire inzet van water 1840-1940'
11:00-12:30	Sessie I: Samen met/tegen het water Nico Randeraad & Joris Roosen (UM/Sociaal Historisch Centrum voor Limburg): 'Conflict en conflictbeheersing rond de Gemeenschappelijke Maas, 1780-1850' Joep Schenk (UU): 'Internationale riviersamenwerking na Napoleon: een mandaat van de markt, of onderdeel van een nieuwe Europese veiligheidscultuur?' Francien van den Heuvel (OU): 'Brabantse en Bossche bestuurders strijden voor waterveiligheid'
12:30-13:30	Lunchpauze
13:30-14:30	Sessie II: Waterproblematiek in de stad. Private leidingen en publiek debat Matthijs Degraeve (VUB): 'Werken met water. Het veranderende beroep van loodgieters in de negentiende eeuw' Nathan Lauwers & Kim Descheemaeker (Liberas): 'Het ontstaan van de Tussengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Waterbedeling (TMVW) in 1923. Tegengestelde maatschappelijke belangen en disparate bevoegdheden'
14:30-15:00	Pauze
15:00-16:00	Sessie III: Beelden van water, mens, dier en macht Maurits Ertsen (TU Delft): 'Zwemmen tussen twee waters. Over water en macht in Nederland en Nederlands-Indië' Tom Sintobin (RU): 'Van vischduivel tot beschermde vissoort: de Europese meerval'
16:00-16:45	Slotlezing Robert Verhoogt (min. OCW): 'De negentiende eeuw onder water. De verbeelding van de onderwaterwereld door kunst en wetenschap'
16.45-16.50	Slotwoorden
16.50	Borrel